J. v. VONDELS

SOFOMPANEAS

OF

JOSEF in 't HOF.

TREURSPEL.

Vertaelt uit het Latijn van zijne Excel^tie^ HUIGH DE GROOT;
Gezant der Kroone van Sweden, by den Koning van Vranckrijck en Navarre.

Joſef zal groeien, hy zal groeien als een ſpruit
by een bron.

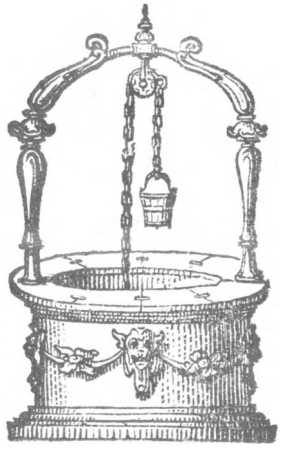

ELCK ZYN BEURT.

t'AMSTERDAM.

Voor JOANNES DE WEES, Boekverkooper op den Middeldam;
in 't Nieuwe Teſtament, 1692.

ſtigh de hant. Wy hebben het Latijn niet al te dicht willen op de hielen volgen, noch oock te verre van onzen treflijcken voorganger afwijcken. Maer of wy hier in de rechte mate houden, dat zal het Groote Vernuft (nu na veele rampen en wederwaerdigheit tot de waerdigheit van koningklijcke gezantſchap verheven en verheerlijckt, en met gewightige Rijxzaecken beſlommert) kunnen oordeelen, wanneer het zich gewaerdige onzen Neerlandſchen Sofompaneas in zijn ſtamelen te beriſpen, en hem zoo volmaeckt in Duitſch als in Latijn te leveren. Wy zullen zijn oordeel als een orakel opnemen, en wenſchen dat d' almachtige hem lange ſpare, en in zijn doorluchtigh ampt zegene met wijſheit en kloeckhartigheit, tot eere van Neerlant, vereeniging der geheele Chriſte werelt, ende genoegen van veel duizent eerlijcke zielen, die hem in zijn vaderlant wenſchen.

t' Amſterdam, cIↃ IↃ cxxxv.
den 1 van Wijnmaent.

Spreec-

DE VERTAELER

Aan alle Nederlanders.

Er de getrouwe profeet Moſes den Jootſchen volcke Goddelijcke wetten voorſchrijft, verciert en behangt hy den ingang van zijn heyligh werck met de Godvruchtige voorbeelden der oude aertsvaderen; waeronder Joſef, mede Sofompaneas genoemt, als een heldere ſtarre uitmunt, en verſtreckt een zuivere ſpiegel der eerſt verdruckte, maer namaels gekroonde deught en Godvruchtigheit. Na verloop van zoo veele eeuwen koomt de Hebreeu op het Roomſche toonneel, en ſpeelt zijn perſonagie zoo deftigh in Latijn, dat d' aeloudheit zich des verwondert, en hy onbeteutert neffens haer magh ſtant houden; een eere, die allen ouden zelfs niet gebeuren magh. Hy komt, gelijck een zon, op met de zonne, en treckt aller leergierigen oogen en ooren tot zich, d' oogen met zijn aengebore en onverzierde bevalligheit; d' ooren met zijn hemelſche en beſlepe wijſheit. Hy voert het woort niet als een hoeder van ſchapen, maer als een harder van ontelbare menſchen, en een vorſt des Rijcks, en leit eerſt de grontveſten van zijn kunſtig gebouw, in 't gelijcken van zijnen tegenwoordigen by zynen voorleden Staet; in 't aentekenen van de grontoirzaeck zijner omſuc-

kelingen; in 't beſchrijven van den aert der Egyptenaren, en de zwarigheit van dien benaeuden tijt, en het middel om die te verduuren; in't beraetſlagen om zijner broederen genegentheit t'hemwaer te doorgronden, waeraen het vorſtelijck onderwijs van zijnen zoon Manaſſe gehecht wort. Daer na opent en zuivert hy, gelijck een voorzichtigh wondmeeſter, door ſcherpe en bijtende artſenye, de vervuilde en ſtinckende wonden zijner broederen, omze dan te verzachten, te zalven en te heelen. Middelerwijl raeckt het volck op hollen, door d'onverzadelijcke geldtgierigheit der goddeloze amptlieden, rechte bloetzuipers der ſchamele gemeente. Hier zien wy den aenvang en voortgang van burgerlijck oproer, en de bittere vruchten des zelfs, namelijck den moort der amptlieden en des gemeenen volx, het ſchendigh plonderen en verwoeſten van Koptos, en't vervoeren der edelen in ſlavernye, en de wilpeltuurige regeeringe en jammerlijcke regeerlooſheit daer op volgende, met den laſt om dit door krijghſvolck te dempen, en ordentlijck te ſtraffen. Joſefs vorige wedervaren, Faroos droomen en gezichten, en den welgeſchickten Staet van Egypten, die anders niet konden op het tooneel komen, worden geeſtigh in ſchilderyen te pas gebrogt. Daer op houdt Joſef in 't byzonder geſpreck met zijne broederen, en bejegentſe met een zekere lieflijckheit, ondermengt met zerpicheit, en maeckt zich zelven bekent; en ziende hun aller verſlege nederigheit, en waerachtige liefde en genegenheit tot zijnen vollen

broe-

broeder, vertrooſt en omhelſtze, en laet van blyſchap traenen over hen en Benjamin, en doet alle toezienders zo ſchreien en tot water ſmelten van beweeghlijckheit, dat de treurſpeelder den wijzen Euripides) die in't harteroeren boven anderen uitſteeckt) niet durf wijcken. Benjamin toont mede, dat hy zijn vaders vreedzame leſſen niet in den wint ſlaet. Endelijck loopt het treurſpel vrolijck naer het einde, met Faroos geluckwenſchen aen Joſef; en de gunſte, het goet, en de vryheit, die Joſef voor zijnen vader en broederen, en allen den Hebreen by den koning verwerft; het welck met eenen dieren eedt beveſtight wort: en terſtont met de profecye van Salomons huwelijck aen Faroos dochter, en de komſte van den beloofden Meſſias, zijn vlught voor den tyran Herodes in Egypten, en de beroepinge van Joden en Heidenen tot het Ghriſtelijck geloof, heeft de rol uitgedient des avonts, gelijckze's morgens begon. Ondertuſſchen zingen en ſpelen de reyen der Moorinnen als Engelen Joſefs loflijcke kuiſheit, onverwinnelijck in de bloem zijner jeught, tegens de bekoorlijcke ſchoonheit van zijns heeren gemalin, en wat hem te lijden ſtaet, eer hy ter eere geraeckt: hoe letterkunſt en zeevaert by die van Fenicien gevonden, wat bedorve tijden daer op gevolght, en van den hemel geſtraft zijn. zy zingen oock van den Nijl en zijn eigenſchappen, en d'onzekerheit van des zelfs oirſprong, daer d'Egyptiſche neuswijzen zoo veel winds om breecken, terwijlze nutter zaecken verzuimen: mitſgaders de

ſcheppinge der eerſte ouderen, het begin des huwelijx, en het bloetverwantſchap hier uit geboren. Boven al blijckt hier Godts wonderbaere voorzienigheit, die de booſheit der blinde menſchen, buiten hun wit, weet te bezigen en te beleiden ter behoudeniſſe van geheele koningkrijcken landen en volcken; en wat al zwaerigheit men zomtijts kan verhoeden door de wijſheit van eenen eenigen raetsman. Joſefs onwraeckgierige verzoenelijckheit ſtelt hem eer onder den Chriſtelijcken doop, als onder de wet der beſnijdeniſſe. Hy draeght zich als een degelijck vorſt, en toont dat mogentheit en vromigheit wel kunnen vergezelſchapt gaen, zonder dat de regeerder zich aenſtelle, als een die van ſchellemſtucken en booze geveinſtheit t' zaemen hangt. Men hoort hier geen grollen noch beuzelingen, veel min ophitzingen tot weerſpannigheit, moorden, rooven, en plonderen; maer de toehoorder wort aengemaent tot vrede en vromigheit; de vorſt tot rechtvaerdigheit en Godtvruchtigheit; de gemeente tot gehoorzaemheit aen Godt en den koning, en haere wettige overheit. Hier is niets dat verre gehaelt, opgetoit, of geblanket is, maer de leeringen zijn zuiver, gelijck oock de ſtijl. De ſchildery is natuurlijck levendigh en gloeiende. Ick hier mede vaſt in 't vertolcken en rijmen bezigh en verruckt zijnde, liet my zomtijts voorſtaen, dat Joſef, in den treurſpeelder verrezen was, of dat de treurſpeelder Joſefs ſpoor moeſt bewandelt hebben. Secretaris Daniel Moſtert, en Joan Victorijn, beide Rechtsgeleerden, boden my ruſtigh

Spreeckende Perſonagien.

JOSEF *mede* SOFOMPANEAS *genaemt.*

DE REY DER MOORINNEN.

RAMSES, *Joſefs Hofmeeſter.*

JUDAS, } *Joſefs Broeders.*
RUBEN, }

BODE.

SIMEON, } *Joſefs Broeders.*
BENJAMIN, }

FARAO, *Koning van Egypten.*

Stommen.

MANASSE, *Joſefs zoon.*

JOSEFS ANDERE ZEVEN BROEDERS.

Het tooneel is te Memfis.

JOSEF in 't HOF.

HET EERSTE BEDRYF.

Joſef.

NU alle duiſternis voorvlughtigh is geweken,
Zoo komt het zonnelicht al weder uitgeſtreecken
Met heerelijcken glans, gelijck in 't purpren kleet
Een prachtigh bruidegom uit zijne kamer treet.
De dagh, op zijne beurt, gelijck hy plagh, gerezen,
Getuight wel klaer van Godt, en van 't oneindigh wezen;
En zichtbre ſtraelen viers vertoonen yeder een,
Al klaerder als fijn gout en zuiver elpenbeen,
Den allerhooghſten Godt, op zijnen troon verheven,
In 't ongenaeckbre licht, en eeuwigh duurend leven.
De dagh, en moeite, en zorg, beginnen te gelijck.
't Ondraeghelijcke pack van dit grootmagtig rijck,
Het welck van Meroë zich uitſtreckt aen de ſtranden,
En al de laſt van 't lant, omarremt van de randen
Des wijdt vermaerden Nijls (wiens oirſprong Godt den Heer
Bekent is) leunt op my; en niemants ſchouders meer.
Laet zich een ander vry verwondren om gebouwen
Van duurzaem cedren hout, op Liban afgehouwen;
Geboomte en marmerſteen, gerechten zonder endt,
En uitheemſch ſlag van viſch, den onzen onbekent,
En 't opgejaegde wildt, daer 't Zuiden af magh boogen,
En vogels, in het net des Arabiers getogen,
En kleedren, van de wol der Seres ons geſtuurt,
En binnen Babylon op 't geeſtighſt geborduurt,
En parlen, blank als ſneeuw, geviſcht op Indus kanten;
Om 't hof, en om den vorſt, zijn lijfwacht en trawanten:
Al dat is min dan niet, al ydelheit hoe ſchoon,
En voor zoo groot een' laſt een al te kleine loon:
Wat is 't een zwaericheit den tullebant te draegen,
Die, onder 't geen, waer door men Faro moet behaegen,

Een' zekren luiſter heeft, en uiterlijcken ſchijn,
Die in een man van Staet, en die in aenzien zijn
Verciſcht wort, en waer op 't gemeene volck blijft ſtaeren.
Ick treck wel dienſt van pracht en blinckende Tiären,
Maer ſchep geen' luſt daer in. Hoe ſleet ick met geneught
Wel eer zoo zorgeloos en vry mijn jonge jeught,
Toen ick in 't luchtigh kleet een zorgloos leven leide,
En Abrams kudde volghde, in Sichems groene weide,
En het genoeghlijck dal, dat dauw en regen drinckt,
En vrolijck tuſſchen twee gezonde heuvels zinckt.
Geen koſtelijcke ſpijs mijn' graegen honger boette,
Geen hooffſche leckerny; maer 't geen ick eerſt ontmoette,
't Zy dat 'er alruin bloeit, of pallemboomen ſtaen,
Wier tack zich niet en buight, hoe zwaer hy hangt gelaen.
Geen Meroëſche wijn mijn dorſtigh hart ververſchte:
Geen drank ook, dien de Nijl uit zyne graenen parſte,
En Zythus wort genoemt by den Egyptenaer;
Maer eene zilvre bron, en altijdt ſpringende aêr,
Daer onze vaders zelfs zich meê genoegen lieten.
Mijn ſpeel-en rinckeltuigh dat waren ſlechte rieten,
Met waſch aen een gekleeft, waer op ick eer bewees,
En naer 's lants wijze ſtaegh den grooten ſchepper prees.
Indien de bitſe nijt op my had dit vermogen,
Toen ick noch dicht by huis, en onder vaders oogen,
En by mijn' broedren ſchier alleen hem was ontrent;
Indien de droom van 't ampt, waer toe ick ſteegh in 't endt,
Mijn kintſche onnozelheit dien bittren haet kon baeren;
Wat hanght my over 't hooft by deze Egyptenaeren
Te Memfis, nu ick, hier een vreemdlings aengezicht,
Zoo groot een' ſtaet bezit, dat alles voor my zwicht?
Dit volck is bars van aert, en kitteligh van ooren,
En weigert dickwils 't juck van eigen ingeboren;
Het welck tot meerder moeit gedijt van hem, die 't woort
Des koningks voeren moet. 't Is nimmer als 't behoort:

Het

Het wil geen' toom te kort noch al te langh gehengen.
Men moet de zachtigheit van pas met ſtrafheit mengen,
En zien dat zedigheit verzel de majeſteit.
Dees dingen hebben elk hun eige zwarigheit;
Maer boven dat is yet van wightiger bezwaeren.
Wanneer een ſchip voor wind gaet bruizen door de baren,
Dan wort het licht geſtiert van een gemein verſtant:
Maer kunſt is 't, als het ruiſcht en barrent op het ſtrant,
Als buien naer den toom van 't roer te luiſtren weigeren;
Een ſtoker van een windt den gront der zee doet ſteigeren
Tot aen de wolcken toe, en geeſſelt al het vlack,
Te houden zijne ſtreeck. Egypten, zulk een' krack
Gevoeltghe in dezen ſtorm, nu 't koren van den velde
Den lantman in zijn hoop te leure tweemael ſtelde,
En ydele airen gaf, en halmen zonder zaet;
Een plaegh die altijt was gevaerlijck voor den Staet:
Wat hongersnoodt en weet van nergens op te paſſen,
Een uitgehongert volck is al 't gezagh ontwaſſen.
Ick loof ten hooghſte Godt den vader, en de bron
Van alles wat 'er wort beſcheenen van de zon,
Dat hy, gezint om zorgh in dees benaeude dagen
Voor d'arreme gemeente en 't ganſche Rijck te dragen,
Door my uitvoeren wou zijn' wil en wijs beſluit,
En dien beſchoren noodt ons ſpelde lang voor uit.
De vorige overvloet boet nu 't gebreck der airen,
En levert ons volop, in deze onvruchtbre jaren:
Want door mijn voorzorgh leeft Egypten niet alleen,
Maer Syrien roept zelf om hulpe met gebeên.
Dit middel vondt de vooght der menſchelijcke zaeken,
Om 't geen ick eertijts droomde en ſpelde eens waer te maecken.
Mijn Broeders hebben, eer de honger hen vernielt,
Al tweemael onbekent voor my ter neêr geknielt.
Mijn oude vader zelf heeft tweemael door mijn Broeders
My jammerlijck geſmeeckt, oock zy, die nu mijn moeders

Gewoone plaets bekleet. Ick ben die ſtar, dat licht,
Daer vier-en zevenſtar voor boogen 't aengezicht:
Voor wie de Zon en Maen, tot een eerbiedigh teecken,
Haer goude ſtraelen zelfs, en zilvre horens ſtreecken.
Schoon haet en nijt wel eer mijn broeders daer toe brogt;
Dat met der doot gedreight, en voor een' ſlaef verkocht,
Ick herwaert wert vervoert, in zoo veel drux en ſmarte;
'k Vergeet dat altemael, 'k vergeef het hun van harte;
Als die van zachten aert, van vader opgevoedt
Ter deught, gebeten ben door zoo veel tegenſpoet.
Doch 'k ben met recht belaên, of noch in 't hart magh zitten
Een wortel van dien wrock: dies (om eens om te ſpitten
Den harden gront, die zich zoo diep in 't binnenſt ſtreckt,
En eertijts met een' miſt van veinzen wert bedeckt)
Is 't noodigh op dit ſtuk al mijn verſtant te wetten.
Dit 's d'oirzaek waerom ick op giftren dede zetten
Meer diſchgerechten voor den allerjongſte, en zocht
Of ick uit hun gebaer en wezen mercken moght
Of zy mijn' vollen broêr verdraegen en beminnen,
Dan of 'er d'oude haet en veete ſteeckt van binnen:
Maer ick en kon het noch niet klaer genoegh verſtaen.
Ick moet 'er noch al meer met ernſt op houden aen.
Een opgedichte ſchult van dievery zal 't melden,
En vreeze dat het moght dien jongen 't leven gelden.
Het ſchip vaert altijt niet recht uit voor windt in 't meer:
't Is zomtijts beter dat het omloope en laveer'.
't Is zomtijts groote kunſt, om achter liſt te raecken.
Ick hoop hen allen vroom te vinden, of te maecken.
Manaſſe hoor: zoo u wort d'eene of d'andre tijdt,
Wanneer ghy mannelijck, en tot uw jaren zijt,
Een deel van 't Rijck betrouwt, zoo hou dit lant te vriende,
En voor uw vaderlant, vermits het dat verdiende.
Zie datge deugt met deught en weldoen weêr vergeldt.
Denck dat de koning is in Godes ſteê geſtelt.

Uw

Uw gulde hooftwet zy te volgen zijn bevelen,
Gehoorzaem hem te zijn, en trouw in alle deelen.
Schuw opgeblaezenheit, en al wat grootſheit baert.
Der vorſten mogentheit en gunſt zijn bros van aert.
Een oogenblick die velt d'uitmuntenſten ter neder:
Die ſtrax geboden gaf vervalt tot bidden weder.
Indien uw hoogheit wort gequetſt, geſchiet u leet,
Zie dat ghy 't garen elck vergeeft, en 't quaet vergeet;
Naerdien wy menſchen zijn, wy ſtruicklen allegader
Heel lichtelijk, als blijckt aen onzen eerſten vader,
Die door 't verboden ooft te proeven deerlijck ſneeft.
Godt zelf wort licht verbeên van elck die licht vergeeft,
En meet elck zoo hy mat. Ghy moet voor al betrachten
Godvruchtigheit de hooft en hooghſte deught te achten,
En 't zout dat alle deught voor ſtank en rotting hoedt.
Godtvruchtigheit vertreet de doot met haren voet.
Vermy de ledigheit, wiens aert is deught te haeten.
De hooge Staet en 't ampt zich gaerne vieren laeten.
Zoo ras een man tot Sraet en eenigh ampt geraeckt,
Ontgaet hy niet de Faem, die alles ruchtbaer maeckt;
Dan of 't met ſchanden zy, of 's vollex prijs en zegen,
Daer aen heeft hy veel maghts, dat is aen hem gelegen.
Maer laet ons, dat ons plicht ten vollen werd voldaen,
Stats ſchuuren nu bezien, en 't opgeleide graen.

Rey.

ASnethe (die alleene leit
Op 't zachte bedde, en zich vermoeide,
Met luiſtren naer heur' man, die vloeide
Van aengenaeme lieflijckheit)
Gezint de ſchade van den nacht
By daegh met ſlaepen in te haelen,
Belaſt ons hier aen dees metaelen
Geſlote poort te houden wacht:

Gelijck wy doen, die herwaert aen
Gezonden van den vorſt der Mooren,
Uit een doorluchtigh bloet geboren,
Haer trouwelijck ten dienſte ſtaen;
En Nubiën verlieten, daer
De Niger ſtroomt, zoo hoogh in't Zuiden,
Bewoont van veergelege luiden,
Gelijck getuight ons aller hair;
Dat wy als golven van de zon
En niet met yzer krullen laten.
Ons platte neuzen, wijdt van gaten,
En 't zwarte vel, dat naulix kon
Het ſteecken van den zonneſchijn
Verdragen, daer heur ſtraelen branden,
Ons dicke lippen, daer de tanden
Van wit yvoir omheint van zijn,
Getuigen van ons vaderlanr.
Geluckig huis, daer man en vrouwe
Verknocht zijn door gelijcke trouwe,
En daer de zoon het huwlixpant
Uit 's vaders aenzicht ſchijnt geſneên;
En d'overkuiſche gemalinne
Haer' man verzekert van haer minne,
En hem bemint en anders geen':
En daer de kraemvrouw vrolijck leeft
Met hem, en hy [als woeſte heeren
Gewoon zijn] 's nachts niet loopt boeleeren,
En t' huis geen ſtof tot onluſt geeft:
Maer een alleen bemint: dit vroom
En onbezoedelde geweten
Is van geen' geilen luſt bezeten,
Maer houdt zijn luſten zelfs in toom:
Gelijk hy ſlaef en jongling, noch
Zoo korts, bedwongh de valſche minne,

En vryer was als zijn heerinne;
En d'overſpeelſter haer bedrogh,
Haer naeckte borſt, en ſchoon gezicht,
En tong die eerſt wel vriendlijck ſmeecken
Maer ſtrax weêr vier en vlam kon ſpreecken;
En wiens gebodt hem hiel verplicht)
Verſmaden dorſt; gelijck in 't meer
Een harde ſteenrots opgewaſſen,
Om op geen' ſtorm noch ſtroom te paſſen,
Noch bulderen van windt en weer.
Wat wiltghe, zeit hy, dat ick my
Verloope tegens mijnen heere
Door een aertsſchelmſtuck, en uw eere
Bekladde, en door die ſchelmery
De toegezeide trouwe breeck,
En tegens Godes wil en wetten,
Mevrouw, mijn ziele ga beſmetten,
En haer in vuile ſchennis ſteeck.
O ghy beleider van den dans
Der ſtarren, die de jaergetyen
Alzoo verdeelt en voort doet glyen,
Dat nu met haeren roozekrans
De lente pronckt, 't gewas daer aen
Door hitte rijp wort om te plocken,
En dan de herrefſts wijngertſtocken
Met blaeuwe druiven zijn gelaên,
En dan de vorſt het aerdtrijck ſluit;
Waerom verdtaeghtge, dat, tot 's vromen
Verdrucking, ſchelmen boven komen?
Een vrouw op goddeloofheit uit,
En overſpeligh van gemoedt,
Den jongling, dienze 't kleet ontruckte,
Toen haer die heete toght mifluckte,
Noch in de boeien worpen doet;

En leit haer eige ſchult op hem ,
Bedrieght haer' man, en ondertuſſchen
Den rechter treckt met vriendlijck kuſſen
En een beweeghelijcke ſtem.
Nu leit op zijnen hals gevaên
Hy, die heel ſchootvry van de kuiſcheit
(Die by de ſchoonheit zelden t'huis leit)
Gemaeckt, de ſtormen uit kon ſtaen.
De heilige en oprechte by
De rechte eebreeckers moet verkeeren:
Hoewel hy daer oock weet te leeren,
Wat ſchande huwlijckſchennis zy.
De kercker is verwondert om
Zijn' heuſchen mont en rijpe reden ,
En om zijn ingetoomde zeden.
Zijn ſchaemroot aenzicht maeckt elck ſtom.
De megevangen zich verſtreckt
Een rechter: wie zijn' eigen wandel
Wel gade ſlaet, bevint zijn' handel
Van veel miſhandeling bevleckt.
Gelijck Godt zijnen wil niet heel
Verberght aen d'uitverkore ſcharen ,
Zoo wil hy dien niet openbaren
Ten vollen aen zijn erfdeel.
Als een rechtſchapen oorloghsgeldt
De vroomheit van zijn ſoudenieren
Gebruickt op veelerley manieren ,
En menigmael te werrek ſtelt ;
Zoo wil ons aller vader meê
Die hy bemint in ramp doen harden :
Verhoende datze niet en werde
Wanhoopigh door al 't hartewee.
Doch hy en laet hen midlerwijl
Niet ondergaen door trooſteloosheit,

Maer ſtut den lijdzaeme in zijn brooſheit
Met blijde hoop, een ſtercke ſtijl.
Alzoo was d'onze oock even vry,
In 't midden van het naere duiſter,
En buiten dwang van yzre kluiſter,
Bevryende andren noch daer by:
Te voren noit gewentelt in
Begeerlijckheit, nu onbenepen
Van vrees; en die eerſt had gegrepen
Door zijne ſchoonheit zijn heerin,
Verwon gevangens, en cipier,
En was door zijne gaven ſtercker
Als zy. Hem wert de ganſche kercker
Alleen betrouwt: waerom men hier
Uit ſpelde zijne heerſchappy:
Gelijck hy noch gevaen regeerde,
En daer de kercker't licht ontbeerde,
In 't midden van zijn ſlaverny,
Verſcheen de goddelijcke dagh,
En quam de zuivre ziel verlichten.
Hy ley aldaer den boozewichten
Hun droomen uit, als of hy 't zagh;
En wiſt den eenen zijnen doot,
Den andren zijn ontſlagen leven,
Gelijck 't hem Godt had ingegeven,
Te zeggen in den bangen noodt.
Zoo ſleet die droeve tijdt, tot dat
't Gezicht des konings hart deê yzen,
En hy verbaeſt d'Egyptſe wijzen
Vergeefs om raet verzocht en badt;
En uit den loop der ſtarren 't wit
Van 't duiſter noodtlot pooght te weten,
En maeckt terſtont van boey en keten
Hem los, die tot zijn onſchult zit:

En eert zijn' duim met diamant,
En kleet hem braef in witte zye,
En draegt hem op de lantvoogdye,
En zet hem aen zijn rechte hant.

TWEEDE BEDRYF.

Ramſes. Iudas. Ruben.

Ram. OJongen, dat ick u, dus jong, en al benepen
Van yſre boeien, moet naer 't hooge hof toe ſleepen
Van Sofompaneas, doet zelf mijn harte wee,
Maer 't is door dwang: mijn laſt brengt nu niet anders meê,
En 'k moet mijn meeſters wil volbrengen, niet bedillen.
Iud. Och Ramſes, mocht het zijn, ick zou ter noodt wel willen
Wat ſpreecken voor dit kint, en voor zijn ongeval.
Zoo 't eerlijck opzicht, en zijn hart noch zonder gal,
Dien jongen, van het geen dat hem wort opgeteegen,
Niet heel ontſchuldigen, zoo wil eens overwegen
Wat giſtren is gebeurt. Het geldt dat uwe hant
In onze zacken ſtack uit enkel misverſtant,
En al in Syrien, te verre om naer te taelen.
Vervoert wert, daer men 't oock met recht niet weêr kon haelen,
Dat brengen wy van zelf u weder zonder laſt;
En tot ſchenkaedjen noch het geen tot onzent waſt,
En kleen is van waerdy, hoe wel een danckbaer teken;
Als honigh, artzeny voor veelerley gebreecken,
Amandels, Dadels, Myrrhe en Balſſem: ja indien
De muil meer torſſen kon, ick meen ghy zoudt dan zien,
Dat wy niet gierigh zijn, veel min ons ontrouw noemen.
Ram. De zaeck ſpreeckt zelf te klaer: hier helpt geen verbloemen.
'k En roer het geldt dat ghy betaelde voor het graen
En in uw zacken ſtack voorheene, niet eens aen:
Ons hof dat vloeit van geldt, meer als wy wenſchen konden.
Maer merck, die goude kop, by 's jongens goet bevonden,

Is

Is die, waer uit mijn Heer gewoon is wijn alleen
Te offren, als hy ſtort zijn vierige gebeên
Voor zich en zijn gezin, en verreght Godt met ſmeecken,
Dat hy hem openbaer, door eenigh helder teken,
Het geen toekomende is: want Godt ontdeckt dien man
Verborgentheden, daer geen menſch af weten kan.
Iud. Weet hy verborgentheên, zoo weet hy, 't kan niet miſſen,
Dat wy onſchuldigh zijn. *Ram.* Doortaſt eens uw gewiſſen,
De waerheit zultghe beſt uit uw gemoedt verſtaen:
Maer oordeel ſtuckswijs niet van 't geen ghy hebt gedaen.
Ghy moet den ganſchen loop uws levens wel door gronden,
Van uwe kintſheit af. Godt ſtraft altijdt de zonden
(Want hy langmoedigh is) niet op de verſche daet:
Maer ziende dat men 't een op 't ander ſchelmſtuck laedt,
Vergeldt de lang geſpaerde al met een ſcherper roede.
De reuzen pleeghden langh met ongetemde moede
Hun boosheit, eer de plas des hemels nederzeegh
In zee, en weêr de zee tot aen de ſtarren ſteegh,
En golven, ſtrant, en duin, en bergen overvlogen.
Het volleck van dien tijdt, dat lang had uitgeſpogen
Zijn boofheit tegens Godt, en uit vermetenheit
Gelaſtert en gedreight des hooghſten majeſteit,
Wert, toen het een gebouw ten hemel op wou haelen,
Geſteurt en ganſch verſtroit, door warring veeler taelen.
Na dat het van veel bloet en wreedheit was beſmet,
En tegens de natuur en hare zuivre wet
Zich zelven had verhit, quam Godt om laegh geſtegen,
En ſtack de ſteên in brant door eenen zwavelregen.
Iud. Vervloeckt moet Dothan zijn, en oock de duiſternis
Des grondeloozen kuils, die naer en yſlijck is:
En gy Arabiſch volck, wiens baetzucht van verzading
Noch van vernoegen weet, waerin hebt gy een gading?
Hoe klopt mijn hart: hoe denck ick aen u met verdriet.
Rub. 't Gedencktme noch hoe zeer ick u dat ſtuck ontriedt.

My dunckt ick zie hem noch erbarmelijck ſtaen ſmeecken
Zijn broeders; die niet eens hem wilden hooren ſpreecken.
Godt heeft zijn ſtem verhoort, dat druckt ons nu zoo fel.
Iud. Beriſpen is geen kunſt, zoo gy u zelven wel
Beziet, gy zult u meê om uw gebreken ſchaemen.
Ram. Wat mompelt gy aldus in't heimelijck te zaemen?
Iud. Wy roemen Syrien, een lant dat hoog geacht
De woonplaets heeft geweeſt van vaders out geſlacht,
Den nagebuur bekent, door zijne vrome daden,
Daer groote vorſten zelfs in vaſt verbont meê traden,
En wiens oprechtigheit en deugt al 't lant verbreit
Dat tuſſchen den Eufraet en de Jordane leit.
Ram. Maer 't volleght altijdt niet dat juiſt de kinders bloeien
En komen in de deught der oudren op te groeien.
't Gebeurt wel dat de geen die van den vromen quam
Door ſchelmery ontaert van zijnen eerſten ſtam.
Iud. O teere ſpruit van onzen bloede,
Nu in uw bloem en eerſte vreugt,
Hoe ongelukkig is uw jeugt
En jongheit, die niet eens bevroede
In welcke rampen datze leit
Gedompelt. Aengenaeme kaecken,
Zoo zoet en lieflijck in 't blaecken,
Als purper over melck geſpreit:
Gelijck de roos begint t'ontluicken.
O glinſtrig hair, dat gout verdooft,
Waer in een luchje ſpeelt om 't hooft,
Voor hoe veel ſlagen zultge duicken:
Of zoo gy 't leven noch behoudt,
Hoe diep en naer legt gy gevangen,
Met duiſternis en ſchrick behangen:
Of in wat lant, in wiens gewouwt
Vervoertmen u uit vaders oogen,
En van uw' broedren alzo wijdt

In ſlaverny; Helaes! ghy zijt
Tot dit verdriet niet opgetogen:
Ghy die van oudren wert geteelt,
Daer koningen zich meê verbonden.
Och vader zal te geene ſtonden
Meer aenzien, hoe ghy loopt en ſpeelt
Langs 't huis, gedoſt met bonte vellen.
Ghy zult, wanneer wy zijn vermoeit
Van 't weiden, als de hitte groeit,
En in het Zuiden ons komt quellen,
Niet met den middagskoſt, als eer,
Van huis afkomen aengeſprongen;
En mooghlijck zullen quade tongen,
Die alleſins toch zijn, u weêr
Een lack opworpen, daer u, arme
En vreemdling, niemants hulp beſcharme.

Ram. Ick prijs u datghe mint uw' naeſten bloetverwant.
De menſchen ſcheelen veel in zeden: yeder lant
Dat heeft zijn eige wet, naer wil der heerſchappyen,
Of naer zulx d'oirbaer van de plaets en 't volck kan lyen:
Dees wet heeft alſins plaets, die niet en wort geſneên
In cedren hout, metael, of gladden marmerſteen,
Maer zelf in 't harte ſtaet met d'eige hant geſchreven
Van hem, die alle ding zijn' oirſprong heeft gegeven.
Wie deze wet niet kent, die kent zich zelven niet.
Zelf 't wildſte dier bemint, als 't zijns gelijcken ziet,

Iud. Ghy zoudt ons op ons zeer niet beter kunnen raecken.
Maer zie de lantvooght koomt, die al 't bewint der zaecken
Van 't Rijck heeft, uit zijn huis, met lijfwacht om zich heen.
Wat raet nu, om geloof te krijgen by de geen'
Die 't aengetegen ſtuck voor vaſt en zeker achten?
Bekent men 't, wat gena is dan voor ons te wachten?
De wroeging van 't verleên mijn zinnen zoo verdooft
Dat ick verſuf, en zie beſtorven om mijn hooft.

Ramſes. Ioſef. Iudas.

Ram. 't GAet wel: ten leſte wert de rechte man gevonden.
By dezen, dienghe dus geboeit ziet en gebonden,
Wert d'oñerkop ontdeckt. Ick nam dien eenen meê.
Zijn broeders volgden hem, die vaſt hun hartewee
Betuigen, en vol drucks aldus hun kleedren reeten.
Ioſ. Verblinde menſchen, hoe, wat durft ghy u vermeten?
Wat baetzucht heeft u toch tot zulck een ſtuck vervoert?
En kentge my niet meer, die van Gods geeſt geroert
Al wat verborgen is weet aen den dagh te bringen,
En door en door verſta den gront van alle dingen?
Iud. Grootmoedigſte van 't Rijck, de tweede aen Faroos kroon,
Wat zullen wy (op dat men deze daet verſchoon)
Die met geboge knien voor u ter aerde leggen,
Tot ons verdadiginge en aller onſchult zeggen?
Met wat getuigen ons beſchermen, die alree
Zijn overtuight van hem; die zit in Godes ſteê?
Maer ghy die volcken toomt, betoom en laet toch vallen
Uw groote hevigheit, het zwaerſte ſtuck van allen,
Noch wil niet al het geen ghy wel vermoogt en kunt.
Beſcherm ons leven toch, dat ghy ons hebt gegunt,
En redde uit honger: redt het weder naer ons wenſchen.
Een zaeck verheft tot Goôn de ſterfelijcke menſchen;
Dat 's op te helpen hen, die ſlibberden op 't glat.
Maeck ſlaeven, niet alleen dien dezen beker had,
Maer oock zijn vijfpaer broêrs, die zich dees ſtraf getrooſten.
Ioſ. 't Was eer 't gebruick en noch by veelen in het ooſten,
Dat ſtraffe niet alleen de booſwicht zelf ontfing,
Maer over ouders, broêrs, en over kinders ging,
En in een zelve ſchult vijf heelen huizen raeckten.
Om ſtucken, daerze zich noit ſchuldigh aen en maeckten,
Maer ſedert dat my hier dit ampt wert opgeleght,
Zoo bloeide in Faroos Rijck al heel een ander Recht,

Een

Een Recht dat eeuwiglijck zijn' adem op moet haelen.
Elck zondight maer voor zich. De ſchrick gaet nu de paelen
Der misdaet niet voorby: al wie misdoet die boet.
Wie op de misdaet dan gegrepen is, die moet
Mijn eigen ſlave zijn. Dat d'andren vry van vlecken
Naer hunnen vader vry, die vaſt verlanght, vertrecken.
Iud. Hoewel ick, om den glans van uwe majeſteit
(Den koning zelf gelijck) en ons gelegentheit
Niet ſpreecken durf; kunt ghy bedwingen uwen toren,
Zoo bidde ick, dat ghy u verwaerdight aen te hooren
Genadigh ſlechs zoo veel (toch 't geen in dit geval
Genoegh tot bidden is) ick arrem menſch u zal
Verhaelen. D'eerſte reis, dat wy gebroeders t'zaemen,
Van hongers noodt geparſt, alhier om voorraet quamen,
Berichte ick u, toen ghy verhoorde ons allegaer:
Wy waren alle zoons van een ſtockouden vaêr,
Die verre boven 't peil van 't menſchelijcke leven,
In zijnen ouderdom zoo lang was overbleven,
Dat, boven ons tien zoons, hy noch een' andren had,
Die in de bloem der jeught zijn luſt was en zijn ſchat,
Om dat die ſchier in 't endt zijns levens wert geboren;
En noch een eenig kint, geteelt by een verkoren
En lieve moeder, toen noch onlangs overleên,
Waer by hy d'eerſten zoon gewonnen had voorheen;
Ghy woudt dat wy tot u dien jongen brengen zouden,
Op dat hy in uw maght en gunſt mogt zijn gehouden.
Daer tegens zeiden wy, maer 't was vergeefſche praet:
Dat een gewiſſe doot afknippen zou den draet
Van vaders leven, quaem hy van dat pant te ſcheiden:
Want ghy en woudt, zoo wy hem zelf niet voor u leiden,
Ons hooren nochte zien. Dit was een bitter woort
Voor dezen ouden ſtock; die alzoo ras hy 't hoort
Niet ſpreecken kan: men zou hem in zijn traenen waſſchen.
Het grijs Godvruchtig hair begruiſde hy met aſſchen

En

En ſlijck, en zag 'er zwart bekrozen uit een wijl.
Toen nu al 't graen, het welck gebrogt wert van den Nijl,
Verteert was, en wy vaſt malkandren bang aenkeecken,
Vermits de voorraet ſchier verteert begon t'ontbreecken;
Belaſte d'oude man ons wederom om graen
Te reizen naer dit Rijck: maer wy daer tegens aen
Verhaelden uw bevel, het welck men moeſt betrachten,
En dat, indien wy niet den jongen mede bragten
Geen koren meer voor ons ten beſte was. Daer na
Begon die droeve man: mijn trouwe wederga,
Mijn Rachel baerde my twee zoonen; van die beide
Was 't d'outſte, die helaes! van mijne zijde ſcheide,
En dien ick zedert noit meer zagh, noch nimmermeer
Gedencke weêr te zien: die leider noch zoo teêr
Van een verſlindend dier verſcheurt is en verſlonden,
Gelijck wy trouwen toen uit uwen mont verſtonden.
Indien ghy nu den jongſte oock van mijn' oogen ruckt,
En het gebeur dat hy al meê verongeluckt,
(Want dickmael wort de menſch op 't ſpoedighſt wechgenomen)
Wat zal my arm our man al droefheit overkomen:
Van hartzeer uitgeteert, vol drucx, van 't leven ſchuw,
Zal ick ten grave gaen. Nu bid, nu ſmeeck ick u,
Om dezen grijzen man, nadien ghy oock voor dezen
Een' ouden vader had, zoo 't eenighzins magh wezen;
Ick bid u om zijn ziel, die naer dit kint verlangt,
En nergens aen zoo zeer als aen zijn welvaert hangt,
En om zijn minſte leet het zwacke lijf ontglipte;
O heilant van dit Rijck, behoeder van Egypte,
Gedoog niet dat men u den doot des ouden wijt';
Ick bid maeck my uw' ſlaef, in plaets van hem. Ghy zijt
Verzekert grooter dienſt van my als hem te trecken.
Zoo teêr een knecht zal ſlechts een laſt in huis verſtrecken.
Ick bleef by vader borgh, en ben voor hem verplicht.
Laet ick zoo trouweloos niet onder zijn gezicht

My

My laeten om mijn woort en mijn beloften maenen :
Dat hy, met zucht op zucht en biggelende tranen,
My niet beſtraffe, en ick, wanneer men in den ſchoot
Der aerde hem begraef, heet oirzaeck van zijn doot.
Ioſ. 'k Geloof daer is wat aen, naer dat ick heb vernomen,
Maer twijfel of het al op waerheit uit zou komen.
Wie lichtelijck borge blijft heeft licht berouw daer aen.
Men zal'er, als het paſt, wat nader acht op ſlaen.
Iud. Hoe groot is uw geluck, ô Joſef, zoo ghy 't leven
Ontbeert, om datghe niet in druck zijt overbleven
Als wy; en zoo ghy leeft, om dat Godt zelf uw leet
Niet ongewroken laet, noch 't ongelijck vergeet.

Rey

BEooſten aen Egypten leit
Fenicien, alſins verbreit
Door twee noch nieuwe vonden ;
Dat al de wijzen kibbelen laet,
Of zy tot nadeel of tot baet
Der menſchen dienen konden.
Taäutas naem op wiecken zweeft',
Door 't geen het eerſt gevonden heeft :
Want al wat in de baeren
Op aerde in lucht en hemelkloot,
Die 't al verberght in zijnen ſchoot,
En al wat van 't ervaeren
Vernuft des menſchen, 't welck den ſchat
Van 't grote ruim en 't Al bevat,
Oit magh gevonden wezen,
Dat beelt het al (o klaer beduit)
Met twalef paeren lettren uit,
Bekent by dieze lezen.
Maer 't zelve volleck nimmer ſtil,
(Of koorts, en dier, en krokodil,

Die toeleit op bederven,
Niet volx genoegh verſlonden) ging
Verzieren noch een zonderling
En miſlijck ſlagh van ſterven.
't Begon het ſchuimend pekelzout
Te ploegen met een hobblend hout,
Niet langs bekende kuſte,
Maer diep in zee, en veer van honck
Voor windt, en daer de Noortſtar blonck
Te vaeren, waer 't zich luſte:
Niet om uitheemſchen met zijn ſtuur
Te haelen al het geen natuur,
Met luttel wel te vreden,
Vereiſcht, maer overlaên en vol
Van ſchat, te brengen purpre wol,
Om koningen te kleeden;
En oock den groenen eſmeralt,
Die aen der fockren vingers bralt.
Dit alles is gewaſſen
Uit goutzucht: dees vervloeckte togt,
(Die eerſt ons leerde op ſtormen, nocht
Op windt of weer te paſſen,
En op een broſſe en krancke kiel
Te wagen onze diere ziel)
Waer toe brengt zy de menſchen!
Zy onderſcheit geen goet van quaet.
De Godſdienſt wijckt voor eige baet.
't Is roof al wat wy wenſchen.
De vrybuit is de beſte waer.
Men roofde 't wel van Godts autaer.
Geluckige oude tyen,
Toen d'aerdbey was zoo wellekoom,
En ſap van zelfgewaſſen boom
De beſte leckernyen.

Toen

Toen al de werelt door een wet
Alleen den menſch was voorgezet.
Dat 's van geen quaet te weten;
En ieder in eenvouwdigheit
En kuiſcheit leefde zonder kleit,
In ſtilligheit vergeten.
Na dat het kleet geraeckte in zwang,
En d'aerde vruchten gaf door dwang,
Vergteep men zich uit toren:
De bloetverwantſchap kon niet ſtaen,
De broeder greep zijn' broeder aen,
Het maeghſchap ging verloren.
Noch houdt de ſtoutigheit geen' ſtant:
Maer d'aerde voelt haer ingewant
Al bevende ommewroeten.
Men vint het ſtael en d'yzeraêr,
Die beter noit gevonden waer:
Men maeckt den vrede voeten.
't En bleef 'er niet by eene ziel,
Die door het ſcharpe lemmer viel,
Maer menighten van benden,
Ja heele volcken vielen dick
Verſlagen in een' oogenblick
Door 's oorelooghs ellenden:
En op den naem van weêrparty
En oorloogh, nam de ſchelmery
Zoo toe in 't alverdelgen,
Dat d'aerde uit ongedult verwoet
Verdaghvaerde al den zouten vloet,
Om alles te verzwelgen.
En boven dat viel uit de lucht
Een andre zee, met een gerucht
Gelijck de Nijl komt ſtuiven
Van 't hoogh geberght: oock baete 't niet

Dat wijn geperſt in backen vliet,
Vol ſchuim en ſap van druiven.
De ſchaemte krijght een' krack alom.
Het kint beſpot den ouderdom
Van't vaderlijcke leven.
De maeght den vader neefkens baert.
Wat heeft de welluſt vuil van aert
Bedacht, en oock bedreven.
Maer ghy Egyptenaeren, nu
Verheugh ick my te recht met u
En onze betre tijden,
Wier booſheit dees doorluchte man
Zoo kort in toom houdt als men kan,
Om ontucht te beſnijden
Met ſtrenge wetten, en ontzien,
Een ſpiegel ſtreckt voor veele liên.
Het luſtme hier te beiden,
Daer is wat wightighs op de baen:
My luſt te zien hoe 't zal vergaen,
Eer dat men koom te ſcheiden.

DARDE BEDRYF.

Bode. Joſef.

Bod. DAer dat geweſt vol woeſte en wilde menſchen leit,
En zich het roode meir van het Karpaetſche ſcheit,
Is al het volck in roer, en recht zich met den degen:
't En paſt op 's konings woort noch wet, maer raeſt 'er tegen.
Ioſ. Dat is een ſchendigh ſtuck, toch nu al lang gemeen
By den Egyptenaers: maer d'arts moet niet alleen
Verſtaen, hoe hoogh de brant der koortſe zy geſtegen,
En waer 't den ziecke ſchort, wat ſteeckte hem verlegen
Van pijne kermen doet; maer d'oirzaeck zien, waer uit
De groote zwaericheit van deze kranckheit ſpruit:

Dies

Dies melt my eerſt waer uit dit jammer zy geſproten,
Bod. De zwaericheit begon van amptliên en van grooten,
Die tegens uw bevel het graen uit eige baet
Vervoerden buiten 't lant, en met een kleender maet
Het lantvolck maeten toe, en dagelix noch minder.
De rijcke leefde een wijl uit 's armen noodt en hinder;
Want d'arme 't graen verkocht, en leedt zelf hongersnoodt,
En hongerde naer gout veel meerder als naer broot.
Toen al het veldt nu kael van koren was, begonnen
De lieden 't lant zijn gras en groente te miſgonnen,
En 't vee zijn daeghlix voêr; en ſloegen raeuw in 't lijf
De ſpruiten en het kruit: en blint in dit bedrijf,
Verſtonden niet, wat quaet hier eindlijck uit moeſt komen:
Want alzoo ras het veldt zijn groente was benomen,
Zoo ging de ſterfte eerſt aen van 't ruigh en wolligh vee,
Dat zwart van honger zagh, en d'oſſen ſtorven meê,
En alles wat natuur tot voedtſel had gegeven.
Het uitgemergelt volck liet geenen wachthont leven,
Noch geenen oyevaer, en bezighde dat pas
Voor ſpijs, wat voor te vuil om aen te raecken was.
Het geen ick zegh zijn ongeloofelijcke dingen.
Met voordacht wert vergift van adders, dieze vingen,
Van velen ingeſlickt. Zy zagen doots: elck ſcheen
Een geeſt: het lijf was niet dan enkel vel en been,
En d'oogen ſtonden diep en naer in 't hooft geweken:
De beenen onder 't lijf verſlapten en bezweken.
Zy kropten lang hun leet ſtilzwijgens zonder klaght:
In 't endt begon een deel der luie boevejaght,
Die eerſt oock qualijck dorſt van zijn regeerders ſpreecken,
In 't vallen van den dagh de hoofden op te ſteecken,
Toen 't ſchemeravont wert, en haelde daer verſteurt
Al op, wat overlang en onlangs was gebeurt:
Of ley op aenhang toe, daer 't volleck met gebeden
(Want menſchen yvren meeſt in tijdt van zwaerigheden)

Zijn wieroock voor 't autaer den Goôn had toegewijt,
En ſprack: wat zal het endt van deze droeve tijdt
En honger zijn? of ſtaet ons lijdzaem af te wachten,
Tot dat men hantgemeen om ſtrijt met volle krachten
Malkanderen verſcheur? de moeder zelf haer kint,
Aen 's vaders ſpit gebraên, van een rukke en verſlind?
Ontzietghe zoo de maght, alleen uit ſchrick geſproten,
Om dat wy onverknocht ontzien den naem der grooten?
Wie 't al doet ſchricken, ſchrikt voor ellek in 't gemeen.
Al wie dit hoorde zey het voort aen yder een,
Waer dat hy quam, en wiſt het breeder te ſtofferen.
Een kleen getal ſloegh voor, men zou zich t'uwaert keeren,
En houden aen om hulp: maer dit wert overſtemt.
De meeſte hoop, als wildt en woeſt en ongetemt,
Was ongeſtuimiger dan zelfs de ſtokebranden.
Gelijck een ſtorremwindt de bergen aen durft randen,
En rijt 'er ſtucken af, en buldert met gewelt,
En eicken uit den gront geruckt ter aerde velt,
Zoo komt het lantvolck dol by drommen aengetrocken,
Gewapent in de vuiſt met barrenende ſtocken,
En ſtucken van den ploegh, en opgekrabden ſteen,
En ſchreeuwt by duizenden: op op, naer Koptos heen;
Daer houdt de focker hof; daer ſchaft men broodt en koren;
Daer luiſtren naer ons vuiſt, die naer geen woorden hooren.
Zoo trock men op: de hoop nam toe van over al:
En veel verwondren zich om 't ſchrickelijck getal,
Waer dat men hene trock, en ſtercken zelfs de ſchaeren.
Toen zy in ſtatsgezicht nu dicht by Koptos waren,
Zoo vloog men naer de poort, die toegeſloten was:
Men ſtack het vier in 't hout. De dennen brandden ras,
Te lichter, toen een windt met kracht daer in quam bruizen:
De vlam verſpreide zich in d'allernaeſte huizen:
De voncken vlogen veer. Een zwarte nevel ging
Zich ſpreien naer de lucht. Terwijl de ſtedeling

Nu

Nu toeſchoot, en om 't vier te bluſſen deed zijn beſte,
Viel 't lantvolck, midlerwijl elck ſchrickte, daer de veſte
Maer paſlick was bezet, in ſtadt met al zijn maets,
En ſchoot het harnas aen, na dat de ruſtingplaets
Daer van geplondert was; en liet de zwaerden ſchitteren.
Ioſ. Zijn 't amptliên, die alleen d'oproerigen verbitteren,
Of heeft de muiter oock in anderen verdriet?
Of is 't om even, al wie ſchuldig zijn on niet?
Bod. Die dolle menſchen eerſt op d'amptliên fel gebeten,
Niet weinigen van hen verwoet in ſlarden reten,
Zoo dat 'er niet een lit ter uitvaert overſchoot.
Een kleen getal ontquam 't, dat in ſpeloncken vloodt,
En ſchuilt by 't ongediert, daer 't nauwelix kan duuren.
Men viel terſtont daer na oock in de korenſchuuren:
En 't graen (waer meê het volck was langen tijdt bewaert
Voor honger, zoo men 't had georbert en geſpaert)
Onordentlijck gerooft, en ſchendig weghgedragen,
Verhinderde den noodt alleen voor luttel dagen.
Dus ving het oproer aen: maer het gewelt verſtoort
Hiel noch geen' ſtant, het ſloegh van quaet tot erger voort,
Gelijck 't in zieckten gaet. Zoo veel geſchoncke wercken,
Gehangen tot een pronck om hoogh in heilge kercken,
Stadts ſchatten, en al 't geldt, dat ieder had gekiſt,
Verſtreckten goede buit: ja zelf de brant en wiſt
Geen raet om met zijn vlam des roovers zucht te dooven.
Dus zagh men een hoop ſchuim in 't brandend Koptos rooven.
De vrygebore jeught en adel moeſt, gevaen
Verkocht vervoert voor ſlaef, den vreemdling dienen gaen.
Ioſ. Wie durft dat vrye volck toch koopen? *Bod.* d'Arabieren,
De zes paer vorſten zelfs, die dat geweſt beſtieren.
Ioſ. Dat onrechtvaerdigh volck behoudt noch Agars aert.
Maer zegh, hoe Koptos nu met zijn regering vaert.
Bod. Het is 'er by een ſlagh van heerſchen niet gebleven.
Zy hebben een' alleen tot opperhooft verheven,

En

En tuſſchen 't roode meir, Egyptens leſte palen.
'k Verwacht een betere eeuw, die op ons hooft zal ſtralen,
Als 't Nabateeſche volck: dat om ons rampen lacht,
Zal voelen Faroos arm. Laet d'amptlien, die hun maght
Miſbruickten, in den nacht des duiſtren kerckers treuren,
Oock die ondraeghelijck als vyanden verſteuren
Den burgerlijcken vreê, en hant aen heeren ſlaen;
Schoon d'overheit zich meê te buiten heb gegaen.
Die ſtraf zal allermeeſt doen d'overtreders ſchroomen,
Die niet op heeter daet in gramſchap wort genomen,
Maer met een' koelen moedt, een vrient van rijpen raet.
Vergeef genadigh hen, dien, van geen graen verzaet,
De hongers noodt alleen tot dit vergrijp vervoerde;
Niet die uit gierigheit een anders goet beloerde.
Maer die zijn' lantsman en zijn vryheit heeft beſpot,
En hier uit trock gewin en ſchandelijck genot,
Laet daer nu zulck een ſtraf en vonnis overvellen,
Als daer hy zelfs meê zocht alle anderen te quellen:
Men jaegh hem onder d'aerde in diepe en donckre mijn,
Op dat hy d'uuren tell' (daer zon noch maen en ſchijn)
By zijnen arrebeit, met boeien om de beenen;
Doch wat de noodruft eiſcht dat zultghe hem verleenen.
Dat hy zoo 't vaderlant, door zijne ſchelmery
Geſchonden, langen tijdt een baeck en ſpiegel zy.
Beſchick dit zoo 't behoort. 'k Ga binnen, om van zaecken
Te ſpreecken met mijn vrouw, die mijn huiſhouding raecken.

Iudas. Simeon.

Iud. WAt dunckt u Simeon, wat dunckt u? dat 's een man!
't Is wonder hoe hy 't al zoo wijs beſchicken kan.
O hoe rechtvaerdiglijk, hoe billijck weet hy tegen
De miſdaet yeders ſtraf te wicken en te wegen!
Sim. Zoo lang ick hier voor u in gijzelinge zat
Bevont ick hem altijdt zoodanig. 't Elckens dat

En tuſſchen 't roode meir, Egyptens leſte palen.
'k Verwacht een betere eeuw, die op ons hooft zal ſtralen,
Als 't Nabateeſche volck: dat om ons rampen lacht,
Zal voelen Faroos arm. Laet d'amptlien, die hun maght
Miſbruickten, in den nacht des duiſtren kerckers treuren,
Oock die ondraeghelijck als vyanden verſteuren
Den burgerlijcken vreê, en hant aen heeren ſlaen;
Schoon d'overheit zich meê te buiten heb gegaen.
Die ſtraf zal allermeeſt doen d'overtreders ſchroomen,
Die niet op heeter daet in gramſchap wort genomen,
Maer met een' koelen moedt, een vrient van rijpen raet.
Vergeef genadigh hen, dien, van geen graen verzaet,
De hongers noodt alleen tot dit vergrijp vervoerde;
Niet die uit gierigheit een anders goet beloerde.
Maer die zijn' lantsman en zijn vryheit heeft beſpot,
En hier uit trock gewin en ſchandelijck genot,
Laet daer nu zulck een ſtraf en vonnis overvellen,
Als daer hy zelfs meê zocht alle anderen te quellen:
Men jaegh hem onder d'aerde in diepe en donckre mijn,
Op dat hy d'uuren tell' (daer zon noch maen en ſchijn)
By zijnen arrebeit, met boeien om de beenen;
Doch wat de noodruft eiſcht dat zultghe hem verleenen.
Dat hy zoo 't vaderlant, door zijne ſchelmery
Geſchonden, langen tijdt een baeck en ſpiegel zy.
Beſchick dit zoo 't behoort. 'k Ga binnen, om van zaecken
Te ſpreecken met mijn vrouw, die mijn huiſhouding raecken.

Iudas. Simeon.

Iud. WAt dunckt u Simeon, wat dunckt u? dat 's een man!
't Is wonder hoe hy 't al zoo wijs beſchicken kan.
O hoe rechtvaerdiglijk, hoe billijck weet hy tegen
De miſdaet yeders ſtraf te wicken en te wegen!
Sim. Zoo lang ick hier voor u in gijzelinge zat
Bevont ick hem altijdt zoodanig. 't Elckens dat

Ick hem als ſcheitsman zagh met zijn geduldige ooren
Partyen van weêrzy en haer krackeelen hooren,
Kon ick noch noit verſtaen, door uiterlijcken ſchijn
Van woorden of gelaet, hoe hy gezint moght zijn.
Hy wiſt zijn oordeel meer te neigen en te buigen
Naer geloofwaerdigheit, als naer getal van tuigen.
Hy nam tot een getuigh 's verweerders wandel aen
En voorigh leven. Op de wetten bleef hy ſtaen
Wel ſtip, 't en waer gena en goedigheit verkozen
Een zachter ſtraf, doch niet zoo zacht, dat zy den boozen
Den ſchrick benam, vermits zy t'ongebonden was.
Iud. Wat of 't beduiden wil, dat Sofompaneas
(Toen hy ons giſtren zoo onthaelde ten banckette)
Een ieder aen den diſch naer zijne jaeren zette?
Sim. Gelooftme, 't geenghe meeſt in dezen lantvooght acht
Is 't allerminſt in hem, Godt heeft een groote kracht
Geſtort in dezen man, een kracht die hem van binnen
Ontdeckt door Godes geeſt, 't geen met vernuft en zinnen
Geen menſch begrijpen kan. *Iud.* Wat galery is dat,
Die driemael loopt om 't hof? *Sim.* De koning, rijck van ſchat
En mildt, liet die, zijn' vrient ten dienſt, van zuilen bouwen
En overzeeſche ſteen, in Griecken uitgehouwen.
Iud. Is 't oock geoorloft die van binnen te bezien?
Sim. O ja, en 't zal van u met grooten luſt geſchien,
Want Faro ſtelde daer uitnemende ſchildryen,
Van 't puik der meeſteren; waer in op lange ryen
De vreemdelingen zien de brave daeden ſtaen,
Die Sofompaneas de Rijxvooght heeft gedaen,
Op dat hy roem daer af geniete by zijn leven.
Iud. Nu laet ons binnen gaan. Men zal u niet begeven,
Nu vrees niet, Benjamin, weeſt vroet en wel te vreê:
Wy blijven dicht by u, niet veer van deze ſteê,
En keeren daetlijck weer, zoo ras wy deze zaecken
Beſchouwende, de deur des lantvooghts hooren kraecken.

Sim. Nu

Sim. Nu laet uw oogen eens gaen weyen in der haeſt.
Iud. Wat wil het, dat die vrouw, in 't aenzicht zoo verbaeſt,
Van groote gramſchap blaeckt, en 't hair geſleurt laet hangen,
En ruckt den jongeling met nat betraende wangen
Den mantel van het lijf, terwijl hy voor haer vlught?
Sim. Een ſchoone en heerſche vrouw die raeſt met groot gerucht
Om haeren kuiſchen knecht, die byſlaep durft ontzeggen,
En weet van haren hals de ſchult op hem te leggen,
En zy bewimpelt 't een met 't ander ſchellemſtuck,
En zoeckt geloof door 't kleet, dat zy de deught verdruck.
Iud. Ick zie een vangenis daer zon noch maen in ſtraelen.
Sim. Hier in moeſt hy gevaen een anders ſchult betaelen.
Iud. Wie of'er wijnen uit drie troſſen perſſen magh,
En ſchencktze in 's konings kop, op zijn' geboortedagh?
Sim. Dat is zoo niet gebeurt, maer 't was een megevangen
Van Sofompaneas, die luſt had en verlangen
Te weten dezen droom, en uit zijn profecy
Verſtont, dat als de zon ten darden dage bly
En heerelijck verrees, op haer gewoonlijcke orden,
Hy weêr aen 's konings diſch zou konings ſchencker worden:
En d'uitkomſt van de zaeck die maeckt het voorſpel waer.
Dan och hoe luttel doch hy deze weldaet naer:
Want uit zijn hechtenis in ſtaet geſtelt, als voren,
En maghtig, rijck, gezien, verheerlijckt en verkoren,
Belofte, profecy, noch vriendſchap overwoeg,
Tot dat de klaere zon haer roſſen tweemael joeg
Door 's hemel baen, verciert met zes paer goude mercken,
En Faro, toen de ſlaep hem ſlaeckte uit zijne vlercken,
Van den Egyptſchen Raet der wijzen zocht vol ſchroom
Een', die hem dienen kon op zijnen duiſtren droom.
Iud. 'k Zie in den kercker noch iet droefs om voor te ſchricken,
't Zijn vogels ſcharp van beck, die uit drie korven picken,
Vol koningklijck gerecht: hoe gulzig ſchenden zy
En ſlaen hunn' wreeden klaeuw in deze leckerny.

Sim. Dit was oock een gezicht, het welck zijn' megevangen,
Die eer aen 's konings diſch de ſpijs pleegh aen te langen,
In zijnen droom verſcheen, en, aen een' baſt ter ſtraf
Gehangen, met zijn lijf den vooglen eten gaf,
Toen 't blozend morgenroot den derden dagh verweckte,
Gelijck de ziender hem dit duidelijck ontdeckte.
Iud. 'k Zie zeven koeien gins verrijzen uit den Nijl,
Die vet langs 't water logh gaen grazen voor een wijl,
Tot dat uit vuil moeraſch gelijck getal van koeien,
Die dor en mager zijn, by d'andre vette loeien.
De magre ſlickt de vette in hare keel. Een veldt
Draeght zeven airen rijp en vol, waer van elck helt
Gezwollen naer den gront. Ick kan u daer oock wijzen
Noch zeven, dor van halm, die uit der aerde rijzen,
En droogh zijn, mits de zon haer ſap heeft ingeſlickt
Door hitte, welx vergif het rijpe zaet verſtickt.
Wie ziet op 't purpren bedt dit al van veer geſchieden?
Sim. Het is de koning zelf, want Godt hem wil bedieden
Door zeven airen, zwaer van zaet, de zeven jaer,
Die rijck zijn van gewas; en door de zevenair,
Die dor gewaſſen is, zoo veele onvruchtbre tyen.
Maer niemant kon, dien knoop ontknoopend, hem verblyen,
Als dees, die, uit den nacht der vangenis geſlaeckt,
Van Faro hierom wert de tweede in 't Rijck gemaeckt.
Iud. Ick ken hem, die daer zit op den yvoiren wagen,
En aen den zijden rock en diamant, gedragen
Aen zijne ſlincke hand die flickert menighvout;
En aen zijn halscieraet, de keten, root van gout.
Al 't volleck knielt voor hem, en looft met zang en ſnaeren
En bid den wijzen aen. Maer wat zijn dat voor ſchaeren
Van driederleien ſtaet, die elck in orde ſtaen?
Het eerſte ſlagh heeft opgegorde kleeders aen,
Het tweede in 't harnas ſteeckt, bereit en vroom ten ſtrijde,
Het derde ſlagh van top tot teen in witte zijde.

Sim. Al

Sim. Al 't volleck, binnen 't Rijck zijn zee en grooten vliet
Wert net in drien gedeelt, toen hy 't den koning riedt,
En in 't byzonder elck zijn eigen werck gegeven.
Het allereerſte ſlagh is lantvolck, dat ons leven
Met zijnen arbeit ſtut; waervan een deel het nat
Des witten ſtrooms, met een geſtadigh draeiend radt,
Om hooge maelt; een deel ('t luit vreemdt in verre landen)
Het deegh met voeten kneet, en 't klay met zijne handen.
Het tweede ſlagh dat zijn de krijgslien, dien hy meê
De wapens handlen leert, in 't midden van den vreê.
Zy graven wal en graft, of leeren al bedropen
Van zweet, begruiſt van ſtof, in volle ruſting loopen:
Of leggen toe, om net te micken op het wit,
Te houwen op een hair, of met een ſcherp gebit
Het ros te breidelen, en in den ring te rennen;
Of zeizewagens wel en meeſterlijck te mennen;
Of ſteecken legers af, en houden die bezet,
Met wal en graft: dees draeght een ſpringſtock; die ſchiet net
Met boogh en pijl: de zom met bijlen vechten leeren.
Ghy ziet 'er troepen zich nu rechts nu ſlincx om keeren,
Nu ſluiten met een' zwenck, nu oopnen hun geleên.
Het derde ſlagh is toegewijdt de heiligheên,
En laſtvry wordt gevoedt van 's konings trezorieren.
Dit wieroockt niet alleen, en offert koey en ſtieren,
Maer vorſcht oock na, op 't ſpoor van Sofompaneas,
Waerom de dwaelſtar deiſt: waerom aen 's hemels as
De zonne langer mart, wanneerze ſtaet in 't teken
Des Kreefts: en of de Beer blijft even veer geweken
Van 't Noorder aſpunt, daer hy ſtadigh ommevaert:
Waerom een nieuwe ſtar zich zomtijts openbaert.
Oock zoekenze uit den aert der dingen op te viſſchen
En 't weereltlijck gebouw al Godts geheimeniſſen.
Ziet ghy die trecken oock in 't zant geſchreven ſtaen:
Daer leggenze over hoop, om op een hair te raên,

Hoe groot de driehoeck zy, waer in men kan beſluiten
Des werelts ommering: hoe veel de ring, die buiten
Den aertboom ommeloopt, zy grooter als de lijn,
Die door het aertrijck gaet: wat braeve ſtucken zijn
Van den Egyptenaer in oorelogh bedreven,
En hoe geruſt men hier in tijdt van vreê kon leven;
Al wat by wetten oit, tot oirbaer van het lant,
Geſtelt wert, en elx naem, van al wie tullebant
Van Meſors tijden af te Memfis droegh, dat maelden
De prieſters af op ſteen, en hieuwen 't uit op naelden,
Met ſtomme tekenen, en niet met letterſpraeck.
Iud. Wat wil dat tafereel toch zeggen, om wat zaeck
Of 't volck verbaeſt en doots voor 's vorſten hof komt dringen?
Sim. Men handelt daer met ernſt van treffelijcke dingen.
Het eerſte jaer, toen d'oeghſt zoo dor op 't veldt bleef ſtaen,
Verwiſſelde elck uit noodt zijn ſlaven voor het graen,
Het welck de koning, mits dees man zijn' droom verklaerde,
In tijdt van overvloet vaſt opleide en vergaerde.
Na dat de hongersnoodt hen drong met grooter wee,
Verkochtenze al het groote en oock het kleine vee,
Daer na de weiden, flux hun eige vryheit mede.
Zoo eigende de vorſt gewilligh en ter bede
De landen langs den Nijl en zijnen langen plas,
Behalven 't lant het welck den prieſtren eigen was;
En al de menſchen (want de vorſt wiſt datze ſtrecken
En zijn de kracht des Rijcx) van d'ackren deê vertrecken,
Die hunne voorders lang bezaten, en verzondt
Hen allen naer den bouw van eenen andren gront.
Iud. Het blijckt dat hy wat weet, het zy door 't openbaren
Van Godt en zijnen geeſt, of door zijn wedervaeren:
Maer 'k vrees niet zonder reên dat het ons hindren moght.
Ick wenſchte dat hy min in veelen was verzocht.
Sim. De ruimt van achter aen de wijde galerye
En heeft niet dat u dient, maer ſtreckt een profecye

Van

Van al wat Faroos volck bejeegnen zal, geſtelt
Door laſt van 't Groot Vernuft, dat veele dingen ſpelt.
De tijdt zal leeren 't geen nu duiſter valt om raemen.
Maer het benaeuwde kint verlangt naer ons altzaemen.

Rey

O Nijl, of 't zy ghy liefſt alleen
Den naem van Siris hebt te dragen,
Of Aſtapus, gelijck voorheen
U d'ouders hieten in hun dagen;
Wiens wulte vliet geſprongen koomt
Uit onbekende en duiſtre bronne,
En diep door 't aertrijck heenen ſtroomt,
Daer 't wildt en woeſt is zonder zonne;
En dan tot dienſt der menſchen weêr
Te voorſchijn komt, en 't hooft opſteecken,
En tweemael van de rotſen neêr
Geſtort, zijn ſchuimend water breecken,
En bruiſt en ſpliſt zijn nat in twee,
En leckt Egyptens kant en gronden,
Tot dat hy ſtreef en ſchiet in zee
Door zeven opgeſperde monden;
Wat zal ick, ſlechte onnooſle maeght,
Toch zeggen van verborge zaecken,
Daer ons geleerden om gevraeght,
Krackeel en ydle woorden maecken;
Gelijck wy dickmael hoorden, dat
Aen 's vorſten diſch zy reden gaven?
Hoe komt het, dat uw weigrigh nat
(Gewoon Egypten zoo te laeven,
Dat het den regen derven moght)
Niet hooger waſt als vier paer ellen,
Hoewel het Hontsgeſtarnt om vocht
U ſmeeckt, en menighmael komt quellen?

Geſchiet

Geſchiet het mits het zonnelicht
Gevoegt met andre ſtarren t'zaemen
Een' grooter brant en hitte ſticht,
En mijn geboortelant het aêmen
Verhindert, door verſmachten dorſt;
Zoo dat door droogte ganſch geen regen
En laeft der beecken ſchorre borſt?
Of ſtrijt Saturnus traegheit tegen
Merkuurs gezwintheit, die u vaert
Moet geven? of en heeft het Weſte,
Dat nu ſlechs enkle koude baert,
Geen lentewinden meer ten beſte,
Om uwen ſtroom te ſtuiten van
Den zeekant, en u zoo te perſſen,
Dat over d'oevers heen, ghy dan
De dorſtige ackers zoudt ververſchen?
Of is uw ſpringaêr toegeſtopt,
En weigert zy, gelijckze plagte,
Uw kil, daer nu geen vocht in dropt,
Te drencken, dat het zant verſmachte?
Dewijl de vader Oceaen
Die om den aertboom loopt, verhindert
De zeen, die tegens Atlas ſlaen,
En haer in haere vaert vermindert;
Zoo datze heimelijcke niet
Door d'aerde heene kunnen kruipen
By een, op dat uw groote vliet
Het nat der beecken koom te zuipen.
O neuſwijs volck, 't en zy 't my miſt,
Gy onderzoeckt vergeefſche dingen.
De ſchepper, die de watren wiſt
Met ſtrant en oever te bedwingen,
Schiep oock den Nijl, aen zekre wet
Verknocht, die hy om 's vollex booſheit

Veran-

Verandert, dat het omgezet,
Eens ophou van zijn goddeloosheit.

VIERDE BEDRYF.

Ioſef. Iudas. Benjamin.

Ioſ. ONtbint den jongen, dat hy ſpreeck met vryer harten:
En ghy, mijn wacht, vertreckt, oock ghy, geſlacht van Zwarten,
'k Heb wat met den Hebreen te ſpreecken. Zeghme toch,
De man, daer ghy van ſpraeckt, uw vader, leeft die noch?
Iud. Hy leefde noch, toen ick trock naer d'Egyptenaeren.
Ioſ. Hoe out is hy? *Iud.* Ontrent de hondertdertigh jaeren.
Ioſ. Is hy zoo out, en noch gezont en wel geſtelt?
Iud. 't Is enkel hartewee en droefheit dat hem quelt.
Ioſ. Bedroeft hem dan, dat hy dit kint zoo lang moet derven?
Iud. Noch is 'er yet, dat hem van quelling zal doen ſterven.
Ioſ. Mijn vader is oock out, magh 't zijn, zegh op, wat is 't?
Iud. Ick zey 't u, hy betreurt zijn' zoon dus lang vermiſt.
Ioſ. Door welcke rampen heeft uw vader hem verloren?
Iud. Dat 's Gode alleen bekent, die 't al kan zien en hooren.
Ioſ. Ghy neemt tot tuige dien, die al 't verborgen weet.
Iud. Noit broght ons eenigh menſch van hem het recht beſcheet.
Ioſ. De tijdt ontdeckt zomtijts veel onbekende zaecken.
Iud. Och quam eens aen den dagh het geen daer wy naer haecken.
Ioſ. Ghy wenſcht miſſchien hem weer in 's ouden vaders ſchoot?
Iud. Ick toefde niet, moght ick dat koopen met mijn doot.
Ioſ. Of hem zijn vader dan zoo hartelijck bezinde?
Iud. Zoo zeer, dat vader noit zijn' zoon alzoo beminde.
Ioſ. Was 't daerom, dat hy vroom niet nijdigh was noch ſtraf?
Iud. Oock om zijn' goeden aert, die groote hope gaf.
Ioſ. Wat dunckt u van dit lant, en Faroos groote Rijcken?
Iud. Het hoeft voor Syrien in 't minſte niet te wijcken.
Ioſ. Behaeght de heerſchappy en ſlagh van dien u niet?
Iud. Te wonder, allermeeſt nu ghy 'er hebt gebiet.

Ioſ. Zoudt ghy wel wenſchen hier te woonen met u allen ?
Iud. Van harten, om niet weer in hongers noodt te vallen.
Ioſ. Wat jaeght u dan naer huis? *Iud.* Ons vader, d'oude man,
Dien daer gelaeten, men geenſins verlaten kan.
Ioſ. Of yemant d'oude man wel herwaert zou belezen?
Iud. Dat ſtaet alleen aen hem: ick moet gehoorzaem wezen.
Ioſ. Miſſchien rrock hem wel hier de zoon, dien hy bemint?
Iud. Want dees was oock altijdt zijn lief en waerde kint.
Ioſ. Hoe hiet de vader hem? of magh men dat niet weten?
Iud. Men plagh naer vaders wil hem Benjamin te heeten.
Ioſ. Die brave naem beduit de kracht der rechte hant.
Iud. Wel kuntghe meê Hebreeus? *Ioſ.* 'k Was eertijds in uw lant.
Iud. Wat deê, met oorlof, u dus verre herwaert komen?
Ioſ. Een ondier, tegens my met afgunſt ingenomen.
Iud. Men weet tot onzent oock te ſpreecken van die peſt.
Ioſ. Verkoopt men vrye liên al meê in dat geweſt?
Iud. Gewoonte en wetten ſcherp die vuiligheit verbieden.
Ioſ. Wat ziet men tegens Recht en wetten niet geſchieden?
Iud. Wat hier niet wort geſtraft, dat ſtraft de hoogſte troon.
Ioſ. Nu zegh ons toch, hoe hiet die lang vermiſte zoon?
Iud. Och, Joſef was zijn naem. *Ioſ.* En wat is dat te zeggen
Op uw Hebreeuſche ſpraeck, indien men 't uit zou leggen?
Iud. Geluck en aenwas van den huize in 't algemeen.
Ioſ. De zaeck quam met den naem wel zomtijts overeen.
Iud. Maer d'uitkomſt leert, hy heeft dien naem vergeefs gedragen.
Ioſ. Godts maght is niet verkort, dus wilt niet licht vertſaegen.
Iud. Gaef Godt ons onverwacht een uitkomſt in 't verdriet.
Ioſ. Hy gaf 't en geeft het u. Ziet hier, mijn broeders, ziet,
Ick ben die Joſef zelf: d'Egyptenaeren noemen
My anders. Ziet hoe Godt, wiens goetheit ick magh roemen,
Mijn lot verbetert heeft. Nu denck om Dothan niet,
Om moortkuil Arabier noch wat 'er is geſchiedt.
Mijn droomen blijcken waer, in dezen ſtaet en eere:
Dat 's my genoegh: dat 's al wat ick van u begeere.

Iud. O

Iud. O edelmoedigh vooght des Rijcks, want ick my ſchaem
Dat ick u broeder noem, naerdien ons daet den naem
Verlochent, en wy niet als broeders u ontmoetten;
Wy knielen weêr vol druck ootmoedigh voor uw voeten,
Doch niet op dat ghy ons voor hongers nood beſchermt,
Maer u bedwingt, ons ſchult vergeeft, en u ontfarmt:
Dat wil, belieft het u, het vaderlijcke harte,
't Welck afgepijnigt is door lang gelede ſmarte:
Of hebt gy 't liefſt, hy vergt u dit met zijn gebeên.
Ioſ. Laet vaeren uwe zorg, noch bid nu niet om 't geen
Gy al verkregen hebt; en is 'er yet miſdreven,
Het is een kleine zaeck die miſdaet te vergeven.
'k Bemin mijn broeders als een broeder, nu ick vint
Dat ghy zoo ongeveinſt oock Benjamin bemint,
Het welck ick lang verzocht door zoo veel ommewegen:
't Verdriete u niet, naerdien dees uitkomſt, rijck van zegen
Dit dubbel waerdig is, en ick met danck erken,
Dat ick door u de naeſte aen Faroos ſcepter ben.
Godt, die het al beſtiert, en zorght voor alle zaecken,
Wiens nimmer ſluimrend oog niet moede wort van waecken,
En buiten ons beleit, 't geen hy geraden vont,
Tot uw en vaders heil my hier voorhene zondt.
't Is nu het tweede jaer dat honger plaegt dees paelen,
Daer 't omgelegen volck zijn ſpijs moet komen haelen.
Vijf jaeren wacht men noch, vol druck en hongers noodt.
Gaet heen, brengt vader dan, die jammert om mijn doot,
Dees onverwachte Maer; dat ick, dien hy verloren
Dus lang gerekent heeft, alleen niet, als herboren,
Noch leve, maer oock, hoog verheven en vermaert,
Zoo groot een' ſchat bezitte, en gy my even waert,
Oock deel hebt aen mijn magt, en zijt mijn ſtaetgenooten,
Laet hem, den rechten ſtam waer uit ick ben geſproten,
Oock weten, wat geluck hy nu door my al wint:
Dat vader herwaert koom', en zie met vreugt zijn kint,

Waer naer zijn harte treckt. Ick zal zijn runders leiden
In 't allervetſte lant, en in d'Egyptſe weiden
Doen groeien Iſaax vee. Mijn waerde broeders, ach !
'k Omhels met luſt en vreught u, dien ick noit en zagh
In heele twintig jaer: het kan my niet verveelen
O broeder Benjamin! uw goutgeel hair te ſtreelen ;
Te hangen om uw' hals met bey mijn armen vaſt;
Te ſchreien, dat mijn vreught my in mijn traenen waſcht;
Mijn hart bezwijckt van vreught, ick kan niet langer ſpreken.
Ben. O broeder, wellekom, dien ick mijn' broeder reken
Van vollen bedde, en dien ick onvermoelijck vind.
O overgroote man, beſcherm my arrem kint :
Beſtier uw' vollen broêr, gelijck deze onderdanen;
En 'k bid u, laet my toe, dat ick dees teere tranen,
Een ongeveinſt bewijs van waere liefde en trouw,
Magh ſtorten over u, dien ick omarremt hou.
Ioſ. O noit verwachte dag, hoe doetge my verblyen!
Ben. Nu routme niet, dat ick betigt een poos moſt lyen,
En tot mijn ontſchult wert geboeit, en in dit lant
Van Sichem wert vervoert, zoo verre van der hant.
Ioſ. Om weten hoe mijn broêrs zich neffens u al hielen
Gebruickte ick zoo veel liſt. My rouwt dat ick hun zielen
En trouw niet proeven kon als met uw vrees en ſcha.
Ben. Het is een groote zaeck, dat ghy hen al daer na
Zoo zuiver vont : 'k getrooſt my gaerne deze ſmarte.
Ioſ. Wat was my 't leven zoet, toen ick hun deeghlijck harte
En hun godvruchtigheit en hun getrouwheit zagh !
Ick moet bekennen, dat die aengename dagh,
Toen ick den kercker liet, waer in men my verdoemde ;
Toen Faro en al 't volck my zijnen vader noemde,
My noit zoo aengenaem noch lief en is geweeſt.
Ben. Als ick uw heil aenſchouw verheug ick in mijn' geeſt.
Ioſ. Mijn broeder, al het mijn dat is voor u ten beſte.
Ben. Hoe bly waer d'oude man, zag hy dit voor zijn leſte !

Ioſ. Hy

Ios. Hy zal, hy zal eerlang en zonder beiden meê
Ons vreught deelachtigh zijn, en komen hier ter ſteê.
Ghy zult hem haelen gaen, en afgevaerdight worden,
Met zulck een' braven ſtaet en zulck een ſtaetige orden,
Gelijck gezanten en gebroedren wijdt befaemt
Van eenen grooten Vorſt en Rijxvooght wel betaemt:
Ons zal noch tijts genoegh en leven overſchieten
Om lange deze vreught te zaemen te genieten.
Nu is mijn tijdt voorby, dat ick den koning vroet
Zou maecken al het geen hy noodigh weten moet;
En wat 'er dezen dagh op nieuw is voorgevallen.
Mijn lijfwacht, komt, en volght my daetlijck met u allen.

Iudas. Ruben. Benjamin.

Iud. AL is het zoo dat my de goedertierenheit
Mijns broeders (die al 't geen wat hy heeft toegezeit
Godtvruchtigh houdt) ontſlaet van 't allerminſt te vreezen;
Noch ſchrick ick zoo verbaeſt voor 't opzicht en het wezen
Van zijn onnozelheit, miſhandelt door dien ſmaet,
Door d' overtuiging oock der gruwelijcke daet,
My noch te wel bewuſt, dat na zoo luttel woorden
Naeuw uitgeſtamelt, ghy my in een wijl noit hoorden
Geluidt ſlaen. Benjamin! nu bidden wy, naerdien
Ghy allermeeſt by hem gewilt zijt en gezien,
Om dat een moeder u heeft onder 't hart gedragen,
En uw onnozelheit en deughden hem behagen;
Bevredigh en verzoen hem met zijn broêrs: hy zal
Al wat wy oit miſdeên, uit gunſt u te geval,
Van harten lichtelijck vergeten, en vergeven.
Rub. Hy ſpreeckt uit aller mont. Indien wy oit ons leven
U deden eenigh goet, vergeldt dat nu gy meught:
Dat ſtaet u licht, en 't zal ons doen een groote deught.
Verricht dat, ons ten dienſt, het zal tot alle tijden,
Zoo dickwils ghy 't herdenckt, uw hart en ziel verblijden.

De vader moet gezont daer voor u weder zien.
Ben. My dunckt 't is noodeloos: nochtans zoo wil ick biên
Mijn' broederen de hant, op dat ick hen behoude.
De vader zey my dit, toen ick vertrecken zoude:
Mijn zoon, draeg niemant haet: bemin uw eigen bloet:
Verplicht op 't allerhoogſt door weldoen hun gemoedt,
Door weldoen niet alleen, maer mede door verdragen.
Zoo droegh zich Abraham by Loth in zijne dagen;
Om wien hy ging 't gevaer van eenen ſlagh beſtaen,
Op dat de neef, die nu alreede was gevaen,
Uit's vyants wreeden klauw verloſt wiert, en 't geluckte,
Toen hy den verſchen roof vier koningen ontruckte:
En om den lantſcheis twiſt te mijden, zoo begaf
Hy 't Ooſten, en vertrock in 't Weſten van hem af.
Zoo droegh zich Iſak oock by Iſmaël uit minne;
Die, ſchoon dees was de zoon van Agar de ſlavinne,
Hem nochtans laſtigh viel: en dat ik nu oock roer
Van my; toen Eſau meê, mijn wreede en forſſe broêr,
My dreigde met der doodt, zoo zworf ik met bezwaren,
Als balling buiten 's lants, geheele twintig jaren,
Op dat zijn grimmigheit mogt ſlijten meer en meer:
En keerende naer huis, zoo zette ick hem ter neêr,
Met ſmeecken en gebeên, en veelerley geſchencken.
'k Wilniet alleen altijt aen vaders les gedencken,
Maer die getrouwlijck oock beleven als 't behoort.
Iud. Gewiſlijck Rachel bragt gewenſchte kinders voort.

Rey

ICk heb een blijde Maer gehoort,
Hoe dat ons lantvoogt rechtevoort
Zijn ellef broêrs gevonden heeft.
d'Aertsprieſters dochter, in wie leeft
De roem van 't prieſterlijck geſlacht,
Verblijt zich. dat haer man geacht

En

En edel is van bloet en ſtam ,
Ja die van outs zijn' oirſprong nam ,
Daer de klayſpoelenden Eufraet
En Tigris ſtroom (die ſneller gaet
Als pijl of ſchicht) tot tweemael met
Malkandren vredig gaen te wedt.
Godt nam de klay van 't zelve lant ,
En bootſte met een wackre hant
Die naer zijn eigen evenbeelt ;
En maeckte hem , die d'andren teelt ,
In wien de lange rekening
Van 't menſchlijck zaet ten ende ging.
Godt tot zijn opperſte oogemerck
Beſloot aldus 't zesdaeghſche werck ,
En ſtaeckte toen zijn' arrebeit.
Hy blies een' geeſt vol majeſteit
In hem , en ſchiep hem , dat hy 't oogh
Ten hemel ſla , en 't hooft om hoog :
En korts daer na , op dat de neef
Veel eeuwen na den grootvaer bleef ,
Nam hy een ribbe uit zijne zy ;
Waer uit een ſchepſel , ſchoon en bly ,
Een ſchoone vrouw te voorſchijn quam.
Zoo haeſt hy zijne ga vernam ,
En opſchoot uit die zoete ruſt ,
Zag hy haer aen met grooten luſt ,
En voelde ſtrax zijn hart en nier
Ontſteecken van het minnevier.
Zoo nam het huwlijck zijn begin ;
Wiens bant en goddelijcke min
Alle andre banden , in waerdy
En heiligheit , gaet veer voorby.
De kinders werden dus gebaert ,
Den vader altijdt lief en waert ,

En zuigelingen aen de borſt
Der moeder, dieze queeckt en torſt.
De naeſte na dien hartetoght
Is liefd van broederen, verknocht
Als telgen uit de zelve zaên;
Die met malkandren ſpelen gaen,
Gelijck het paerdt by zijn geſpeel
Of oſſen onder een gareel.
Och of de Fenix, daer gewis
Maer een af in de weerelt is,
Op zijne vleugels, die zoo eel
En geurigh riecken naer kanneel,
My voerde door de heldre locht,
En in het lant der Mooren broght,
By mijne broeders; daer men van
De hitte naulix duuren kan.
Maer ziet, hoe Faro daer uit zijn paleis komt ſtrijcken,
Met tortſen, die de zon in klaerheit niet en wijcken.

VYFDE BEDRYF.

Farao. Joſef. Judas. Rey.

Far. NA dat ick u geluck gewenſcht heb, koom ick meê
Begroeten uw gemaël, die haer geſlacht alree
Door zulcke zwagers ziet in naem en glans vermeeren.
Men kan uw deughden niet met dancks genoegh vereeren.
'k Bezit in vreê dit Rijck, dat door u veiligh is.
Egypten weet u dank voor zijn behoudenis,
En ick voor mijne ruſt: Ghy zijt mijn vaſt betrouwen,
En d'eenige oirzaeck, dat men d'ackers hoopt te bouwen,
Die anders zouden woeſt en ledigh ſtaen: dies wy
U eeren willen, met die eer en lof, dat ghy,
Naer d'Aziaenſche wijze, om uwe brave daden,
Gezet wort in den Stier, in 't veldt dat overladen

Van

Van ſchoone ſtarren ſtaet; op dat men aen uw deugt
En groote weldaet denck: gelijckze noch met vreugt
Aen Meſors vader zelf, den ouden Hammon, dincken,
Zoo dickmael zy by 't Rams geſtarrent hem zien blincken.
Ioſ. Grootmogende Monarch, 'k heb van uw majeſteit
Genooten zoo veel goets, en gunſt en waerdigheit,
Dat ick uw gaven wil veel liever zien beſnoeien,
Dan dat die in getal vermeerderen en groeien:
Nochtans wort hartelijck dees bede aen u verzocht,
Dat vader, met mijn' broêrs, oock herwaert komen mogt
Uit Syrien: zy hoên het vee, om van te leven.
Ontrent de ſtadt, wiens naem de zon haer heeft gegeven,
Daer leit een grasrijck lant, dat op zijn weiden roemt,
En Gozen wort geheel Egypten door genoemt.
Dit lant wert noit gebruickt van uwen onderzaeten,
Om datze onluſtigh zijn tot vee, en 't weiden haeten.
Indien men ons geſlacht die lege beemden gunn',
'k Blijf borge, dat het den Egyptenaer en hun
Tot voordeel ſtrecken zal. Het geen wy u vertoogen,
Dat bidden zyliên meê, ter aerde neergebogen.
Iud. Dat Godt den koning van Egypten lange ſpaer!
Far. Staet op, het grasrijck lant dat ſchenck ick u, om daer
Te zaemen neêr te ſlaen. De wagens, om te gader
Te voeren 't huisgezin en uwen ouden vader,
En ſpijze, dieghe tot de reis hoeft voor een wijl,
En 't edelſt dat 'er waſt aen onzen grooten Nijl,
Die zijn den ouden man geſchoncken, naer uw wenſchen.
Ioſ. Vergunme dan oock dit, dat deze vrye menſchen
(Die ghy hier voor u ziet, en zich gewillighlijck
Begeven onder u) toch nimmermeer in 't Rijck
Gedwongen werden, om van hun godſdienſtigheden,
Geërft van hant tot hant, noch van hun wet en zeden,
En overout gebruick te wijcken eenen voet:
En als 't hun elders luſt te trecken; 't zy het doet

De zwaericheit, die hen in 't einde moght beloopen ;
Of dat zy elderwaert op yet wat beters hoopen ;
Dat niemant hen belett' te volgen hunne zucht.
Zoo waerlijck hebb' dit lant altijt gezonde lucht :
Zoo waerlijck hou de Nijl zijn peil in 't overvloeien :
En dat dit Rijck in tal van kindren aen mag groeien ,
En nimmermeer zijn' ſtaf ontwringe uw out geſlaght.
Far. Ick zweere by dien Godt , die 't al heeft in zijn maght,
En alle ding beſtiert, en zet daer voor te pande
Mijn hooft en erfgenaem, dat binnen dezen lande
't Hebreeuſche volck altijt zal blijven by zijn wet,
En trecken waer 't zich luſt in vrede en onverlet.
Indien mijn nazaet koom dien hoogen eedt t'ontwyen ,
Zoo moet de Nijl, in bloet verkeert, naer zee toe tyen
Met ongeſtuimigheit ; en aerde en water meê
Van wormen grimmelen ; en peſt 't vergiftigh vee
Vernielen; kruit en gras verdorren, 't zaet verzengen ,
De kaele boomen loof noch vrucht te voorſchijn brengen ;
De menſchen met gezwel en zweeren zijn bevleckt ;
Met helſche duiſternis het aertrijck overdeckt ;
De nachten zonder dagh vervolgen op malkanderen ;
De huizen kinderloos hun vreugt in rouw veranderen :
Is dat noch niet genoegh, dat dan de zoute ſprinck
Geen ſtranden kenne, en al mijn volck te hoop verdrinck'.
Ioſ. O rijck Egypten , 't zal u tot veel winſt gedyen,
Dat ghy 't Hebreeuſche volck , in dees benaeude tyen ,
In uwen ſchoot ontfangt : want alzoo lang ghy tracht
Te koeſteren dit vroom godvruchtige geſlacht ,
En uitverkoren volck, zult ghy in glori bloeien
En boven uwen wenſch u alles toe zal vloeien ,
Natuur u ſtaen ten dienſt. De tijdt zal komen, dat
De koningen des Nijls, zoo rijck van naem als ſchat ,
Zich zullen in verbont met ons geſlacht begeven,
En een Egyptſe vrouw, op Iſrels troon geheven ,

Zal

Zal baeren eenen zoon, die Iſraël regeer ;
Daer tegens zullen dan in Faroos rijcken weêr
Verplaetſelingen uit Hebreeuſchen ſtamme komen
Bewoonen nieuwe ſteên. Wanneer, tot trooſt der vromen,
De vader van den vrede en van Godtvruchtigheit,
En 's weerelts heilant, lang verkondigt en voorzeit,
Uit 's hemels ſchoot gedaelt, op aerde komt verſchijnen,
Zal hy, na zijne vlugt, door wouden en woeſtijnen,
Hier in zijn ballingſchap huiſveſting zoecken gaen.
Hy zal Egyptenaers en mijn Hebreen doen ſtaen
Op eenerhande wet; den Godeſdienſt vermengen,
En leerenze op een wijs Gode eer en offer brengen.
Rey. Laet ons dat groot geluck toch meê deelachtig zijn.
Een heilig hemelſch vier, het welck den zonneſchijn
In klaerheit overtreft, beſtrael de Zuider landen,
En doe der Mooren hart tot God in yver branden.